

Anna Janina Kloza

Temat: Wielokulturowa ulica – warsztaty dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Cele:

Po zakończonych zajęciach:

- * zna podstawowe założenia religii monoteistycznych: judaizmu, islamu i chrześcijaństwa (z podziałem na wyznanie: prawosławne, katolickie, grekokatolickie, protestanckie),
- * rozumie wspólne korzenie tych trzech religii,
- * umie przyporządkować symbole poszczególnym religiom,
- * zna najważniejsze święta związane z daną religią,
- * umie wyszukać informacje na temat religii w wywiadach pełnych z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych,
- * tworzy schemat fikcyjnej ulicy, na której znajdują się świątynie charakterystyczne dla judaizmu, chrześcijaństwa, islamu.
- * docenia to, co łączy poszczególne religie.

Grupa docelowa:

- * młodzież w wieku 13-19 lat (uczniowie gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej)

Metody/formy pracy

- * mapa mentalna,
- * praca z tekstem oraz innymi źródłami,
- * dyskusja,
- * praca indywidualna
- * praca w grupach.
- * metoda kosz – walizka

Czas trwania: 2 godziny lekcyjne

Materiały pomocnicze:

- * 6 brystoli, klej, markery, nożyce, karteczki samoprzylepne,
- * wydrukowane wywiady z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych ze strony www.jestemstad.pl (6 kompletów) lub tylko wybrane wcześniej przez nauczyciela fragmenty z poszczególnych wywiadów dotyczące religii,
- * materiał pomocniczy nr 1 „Grekokatolickie Boże Narodzenie” ze strony www.grekokatolicy.pl
- * materiał pomocniczy nr 2: Fragment książki Ninel Kameraz-Kos „Święta i obyczaje żydowskie”

* wydrukowane przykłady świątyń: synagoga, cerkiew grekokatolicka, meczet, kościół, cerkiew.

UWAGI DLA NAUCZYCIELA:

Przed lekcją poleć uczniom, aby wydrukowali z Internetu po jednym przykładzie obiektu sakralnego w Polsce: meczet, synagoga, kościół rzymskokatolicki, kościół protestancki (ewangelicko-reformowany), cerkiew grekokatolicka, cerkiew prawosławna).

Ze strony internetowej dotyczącej projektu www.jestemstad.pl wydrukuj fragmenty wywiadów dotyczące religii i najważniejszych świąt. Jeśli wydrukujesz całe wywiady, wtedy dużo czasu może zająć uczniom wyszukiwanie informacji na temat religii.

Zajęcia mogą się odbyć po obejrzeniu wystawy lub przed jej obejrzeniem.

Przebieg zajęć:

1. Podziel klasę na 6 grup i rozdaj im brystole, markery, kleje oraz materiały pomocnicze (materiał pomocniczy nr 1 i nr 2) a także fragmenty wywiadów. Powiedz uczniom, że stworzymy fikcyjną ulicę w wielokulturowym mieście, na której znajdują się świątynie różnych wyznań: synagoga, meczet, kościół rzymskokatolicki, kościół protestancki, cerkiew grekokatolicka, cerkiew prawosławna.

2. Niech uczniowie przygotują swoje materiały, które mieli wydrukować w domu.

3. Poleć im, żeby przeczytali fragmenty wywiadów dotyczące religii i świąt obchodzonych przez przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych. Polecane wywiady: z Klaudią Klimek – Żydówką, Andrzejem Romańczukiem – Rosjaninem, Sławomirem Sawczukiem – Ukraińcem, Elżbietą Mirgą – Romką, Robertem Wiaktorem – Litwinem, Iloną Karpiuk – Białorusinką, Agatą Jędrzejczyk – Słowaczką, Wierą Pospiszył – Czeszką, Dariuszem Szachidewiczem – Tatarem. Rozdaj im również materiał pomocniczy nr 1 i 2. Niech uczniowie zaznaczą najważniejsze informacje, które umieszczą na planszy.

4. Poleć uczniom, aby narysowali ulicę i nakleili w dowolnej kolejności 6 świątyń. Niech zostawią wolne miejsce na rysunek, który wykonają na drugiej godzinie lekcyjnej. Przy każdej świątyni niech uczniowie umieszczą informacje o religii, jaką wyznaje się w tej świątyni oraz o najważniejszych świątach. Informacje te powinny być wybrane z wywiadów z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych oraz z materiałów pomocniczych nr 1 i 2. Mogą narysować też symbole kojarzące im się z poszczególnymi religiami: judaizm, islam, prawosławie, wyznanie grekokatolickie, protestantyzm, katolicyzm.

5. Zachęć zespoły do prezentacji swoich prac na forum klasy. Niech uczniowie opowiedzą, jakie przyjęli kryteria, tworząc taką ulicę i czego dowiedzieli się o różnych religiach i ich wyznawcach.

6. Podyskutuj z uczniami o tym, co łączy poszczególne religie.

7. Poleć uczniom, aby wrócili do swoich grup i na pustym miejscu na planszy stworzyli projekt ŚWIATYNI POJEDNANIA – budowli, która w swej architekturze i symbolach będzie

łączyć założenia religii monoteistycznych. Niech to będzie wspólna świątynia dla wiernych wyznających te religie. Każdy zespół ma odpowiedzieć na pytanie, w jakich sposób dana świątynia spełnia kryteria wszystkich trzech religii.

8. Zachęć zespoły do prezentacji swoich prac na forum klasy. Poleć przedstawicielom poszczególnych grup, aby zrelacjonowali przebieg pracy nad projektem budowli, opowiedzieli o założeniach, jakie przyjął zespół. Podyskutuj o „świątyni pojednania” – postarajcie się odpowiedzieć na pytanie: czy ten projekt byłby możliwy do realizacji?

9. Rozdaj uczniom po 2 karteczki samoprzylepne. Na tablicy narysuj ogromną walizkę oraz kosz. Wyłumacz uczniom, aby na jednej z kartek napisali, co chcieliby ze sobą zabrać i przykleili kartkę do schematu walizki, co im się nie podobało przykleili do schematu kosza. Nauczyciel jako pierwszy może wziąć udział w tym podsumowaniu, aby ukierunkować pracę uczniów.

UWAGA DLA NAUCZYCIELA:

Końcowy etap pracy pomoże w ewaluacji warsztatów, nauczyciel ma możliwość dowiedzenia się, które elementy są zbędne, a które pożądane.

Materiał pomocniczy nr 1

Grekokatolickie Boże Narodzenie

Grekokatolicy świętują Boże Narodzenie 7 stycznia tj. 13 dni po świątach rzymskokatolickich. Różnica bierze się stąd, że Kościoły Wschodnie posługują się kalendarzem juliańskim. Ów kalendarz obowiązywał na świecie do XVI wieku. Jednak fakt, że rok kalendarza juliańskiego jest o około 11 minut dłuższy od faktycznego doprowadził do efektu „cofania się” wiosennej równonocy o jeden dzień na 128 lat. Zauważyli to już średniowieczni mnisi opracowujący kalendarze kościelne, lecz dopiero na początku XV stulecia rozpoczęły się prace nad poprawieniem kalendarza juliańskiego.

Taki udoskonalony kalendarz wprowadził w życie papież Grzegorz XIII ogłaszając w 1582 roku bullę „Inter gravissimas”. Ponieważ w chwili przyjęcia powszechnie stosowanego do dzisiaj kalendarza gregoriańskiego, opóźnienie wiosennej równonocy wynosiło 10 dni, po 4 października 1582 roku nastąpił od razu 15 dzień tego miesiąca. Wówczas Kościoły Wschodnie, a między innymi Kościół Kijowski, którego spadkobiercami są dzisiejsi grekokatolicy pozostał przy starym kalendarzu. Toteż obecnie różnica pomiędzy kalendarzami wynosi 13 dni, a zatem i święta grekokatolickie odbywają się 13 dni po łacińskich.

W przeddzień Bożego Narodzenia mamy Wigilię, która po ukraińsku nazywa się „Swjat-Weczir”, co znaczy „Święty Wieczór”. Wigilię rozpoczynamy, gdy na niebie ukaże się pierwsza gwiazda. Ojciec rodziny lub najstarszy jej członek zapala świecę. Następnie ma miejsce modlitwa, a po niej życzenia połączone z dzieleniem się prosforą.

Prosfora u grekokatolików jest odpowiednikiem opłatka u rzymskokatolików. Prosfora,

mówiąc najprościej to chleb. Dzielimy się więc prośforą-chlebem, aby go nigdy nie zabrakło w naszej rodzinie, zanurzonym w miodzie, symbolu dobrobytu i dostatku, aby taki był nasz dom – zasobny i dostani. Dzielmy się też czosnkiem synonimem zdrowia, aby nam dopisywało w nadchodzącym roku.

Pośród 12 potraw, najważniejszą na grekokatolickiej Wigilii jest kutia. Kutia to potrawa, składająca się z gotowanej pszenica, maku i miodu. Ziarno pszenicy co roku ożywa, dlatego jest symbolem wieczności i życia, a miód i mak to symbolem wiecznego szczęścia świętych w niebie. Toteż rozpoczęcie wigilii od kutii, jest formą nawiązania duchowej łączności z naszymi przodkami oraz wyrazem nadziei, że kiedyś się z nimi spotkamy w lepszym świecie.

Tradycja spożywania 12 potraw nawiązuje do rocznego cyklu księżycowego, gdyż okrąży on ziemię 12 razy. Toteż najbardziej prawdopodobne jest to, że 12 spożywanych potraw odpowiada dwunastu miesiącom roku.

Kolejny zwyczaj to zalecenie, aby pokarmy wigilijne zostały przygotowane ze wszystkiego co znajduje się w gospodarstwie, co wyrosło w ogrodzie i w sadzie. W ten sposób chciano przyjąć boga urodzaju i dusze przodków, by pokosztowawszy wszystkiego, przysporzyli jeszcze większy urodzaj w przyszłym roku. Ważnym elementem wystroju grekokatolickiego domu jest dziś choinka. Pierwotnie w zarówno w domach polskich jak i ukraińskich stawiało się snop perzenicy - „dziaducha” (ukr. diduch). Snop symbolizował duchy przodków, a także noworoczny urodzaj, dobrobyt i dolę człowieka. Oczywiście po spożytej wieczerzy domownicy rozpoczynają radosne kolędowanie. Grekokatolicy podobnie zresztą jak inni chrześcijanie po wigilii i kolędowaniu udają się do świątyni na nabożeństwo.

Boże Narodzenie przypomina nam, że tak jak Wcielenie Syna Bożego zapoczątkowało radosne orędzie zbawienia dla wszystkich narodów, tak samo bycie chrześcijaninem – ewangelikiem, rzymokatolikiem, czy grekokatolikiem – zaczyna się od bycia człowiekiem. Mówiąc najkrócej, gdy człowiek jest dla nas naczelną wartością, gdy żyjemy tak, aby nie deptać jego godności – to znak, że Bóg narodził się także w naszym sercu.

Ireneusz Kondrów

Źródło: <http://www.grekokatolicy.pl/aktualnosci/grekokatolickie-boze-narodzenie.html>

Materiał pomocniczy nr 2

PURIM

Najweselszym ze wszystkich świąt żydowskich jest Purim nazywany też „żydowskim karnawałem”. Obchodzi się go 14 i 15 dnia miesiąca adar (luty-marzec) (...) Według Biblii, Bóg przykazał Żydom: „aby obchodzili dzień czternasty miesiąca adar i dzień piętnasty tegoż miesiąca co roku. Na wspomnienie onych dni, w których odpoczęli Żydzi od nieprzyjaciół swoich, miesiąca tego, który im się obrócił z smutku w wesele, a z

płaczu w dzień radości; aby obchodzili owe dni z ucztami i weselem, jeden drugiemu upominki dając, a ubogim dary posyłając"(Est 9,21-22).

O tym, co się wydarzyło w „owych dniach” opowiada biblijna Księga Estery, spisana w II w.p.n.e. Do tradycji tego święta należy wręczanie prezentów (...) Owe podarki to najczęściej rozmaite łakocie, miodowniki, rodzynki, figi, pomarańcze etc. Wszystko to umieszcza się na talerzyku zawiązanym w czerwoną serwetkę. Dorośli często obdarowują się winami, wódkami czy likierami. Należy też pamiętać o prezentach dla swoich pracowników i służby. W Talmudzie jest napisane, że tego dnia należy wspomóc co najmniej dwóch ubogich. W Purim organizuje się bale i przyjęcia filantropijne, kwesty i różnego rodzaju imprezy dobroczynne.

Źródło: Kameraz-Kos N., *Święta i obyczaje żydowskie*, Warszawa 1997, s.85, 88.